

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Prețulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre șase lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu. . . 15 fl.

Pentru Romanii:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separat. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costă 10 cr.

Locuinti'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Articolile nefrancate nu se voru
primi decâtu numai de la corespun-
denti regulari ai „Federatiunii“
Articolii tramisai si nepublicati se
voru arde.

Pest'a, 16/28 nov. 1868.

In nrulu de asta-di fimpu estrasulu d'in Par-
tea I a opului „Independinti'a constitutiunale a
Transilvaniei de A. P. I“ punendu prin acést'a sub
ochii cetitoriloru o scurta dare de semn a luptei de-
putatiloru romani de la dieta d'in 1861, care lupta
s'a renoitu in diet'a, presinta si care-si ajunse culmea
chiaru in d'ileie aceste-a. Cetitoriulu va vede, că cele
intemperate la 1861 s'au repetitu in decursulu des-
bateriloru cestiunei natiunale urmate in d'ilele ace-
ste-a. Precum atunci asiè si acum ungrui n'au po-
tutu responde la argumentele poteroșe ale deputatiloru
natiunale, de cătu prin sofisme, prin intortocarea conce-
pteloru celoru mai chiare, folosindu-se mai toti de arm'a
cea mai abominabile, de arm'a suspiciunarei si a invi-
nuirei. Diferinti'a intre lupt'a de la 1861 si 1868 stă
numai intr'ace'a, că contrarii cu cari aveau a se osti
deputatii natiunale erau atunci in pusetiune mai
umilita de cătu asta-di, si d'in acesta diferinti'a a pu-
setiunei loru a urmatu si diferinti'a iatre rezultatulu
luptei natiunale de la 1861 si ceta d'in 1868. De
unde alaturandu proieptulu lui Deák, primitu in sie-
dinti'a de asta-di, cu proieptulu comisiunei de la
1861, si considerandu diferinti'a ce este intre aceste
doue proiepte, noi credemu că nu ne-am potè amagi
mai tare, de cătu candu am presupune, că pre un-
guri i-ar' fi condusu candu-va simtiulu de dreptate
si spiretulu tempului intru procederea loru fatia cu
celelalte natiuni d'in Ungari'a. Nu, in punctulu ace-
st'a, pre langa tota diferinti'a proieptelor loru, nu
este neci o deosebire intre ungrui de la 1868, de la
1861 si cei d'in evulu mediu. Esperinti'a ne-a inve-
tiatu, că a supr'a loru nu simtiulu de dreptate, nu
ideele umanitarie ci numai impregiurările neesora-
bili potu face vr'o impresiune in acestu punctu. Nu-
mai daca voru fi siliti, numai daca nu voru avè in
catrâu, numai daca-i va arde muculu la degete, nu-
mai daca nu voru avè chiaru neci o potere de a mai
resiste, numai atunci voru cobori ei de pre tere-
nulu negatiunei si alu suprematisarei, era pana ce
mai au vr'o potere, fia ace'a si numai reflexiunea al-
tei poteri, ei suntu nemiscati ca pietr'a; ei n'au innain-
tea ochiloru de cătu tiera unguresca, natiune ungu-
resca si limba unguresca. Acesta trinitate unguresca
i face a neconsiderà tota lumea, a-si neconsiderà chi-
aru viitoriulu loru. Dar' se ne intorcemu la siedinti'a
de asta-di a dietei.

Asta-di pre la 3 ore se inchiaâ desbaterea ge-
nerale asupr'a proieptelor de lege in cestiunea
natiunale. D'intre deputatii romani au vorbitu
asta-di dd. Sig. Popu, I. Popoviciu Desseanu,
Aureliu Maniu, Andreiu Medanu, Sig. Popoviciu,
E. Macelariu, M. P. Grideanu, L. Misiciu, si la
fine Ales. Mocioni. Vomu publicà pre rondu cuven-
tările totororu deputatiloru nostri, si ca cetitorii no-
stri sè veda si parerile unoru deputati sasi vomu pu-
blicà si cuventările dd. Fr. Eitei si Rannicher. Pana
atunci insemnâmu numai, că portarea deputatiloru
nostri in genere ne-a implutu anim'a de bucuria si
mandria natiunale. Solidaritatea dovedita in decur-
sulu desbateriloru fu pastrata cu scumpetate si cu
ocasiunea votisarei. Toti deputatii romani de fatia
votisara cu da pentru proieptulu deputatiloru ro-
mani si serbi. Esceptiune facura numai dd. Ivacicovici
si Petru Mihályi cari se retraseru si cu asta ocașiune
de pre campulu luptei natiunale, votandu contr'a
proieptulu natiunale. — Mai antâiu se puse la votu
proieptulu comisiunei centrale, pentru care inse nu
se scolâ nimene, apoi se puse la votu nominale pro-
ieptulu deputatiloru romani si serbi, si respunsera cu
da 27; ceialalti cu ba, preste 100 absentara; in fine
se puse la votu proieptulu lui Deák, pentru care se

scolara ungrui de tote partitele, afara de cătu-va d'in
stang'a estrema. Asiè se finì desbaterea generale,
invingandu ungrui prin majoritatea voturiloru.

Independinti'a constitutiunale a Transil- vaniei *).

IV.

Cuvintele deputatiloru romani, pentru recuno-
scerea natiunalității romane, au provocatu in dieta o
neinchipuita intaritare. Cele mai moderate, cele mai
modeste modificări ce au propusu Romanii, cu oca-
siunea desbateri, Adresei, in favorea Natiunei loru,
nu numa că s'au respinsu tote, dara s'au respinsu cu
indignatiune si cu batjocura.

Dara mai bine sè lasâmu pre deputati sè vorbe-
sca, si camera sè inchiaia si apoi sè judecâmu.

Asiè la 7 iuniu deputatulu romanu Popa, a pu-
pusu ca in locu sè se dica in adresa „represintantii
natiunei magiare“, spre impacarea natiunalitățiloru, sè
sè se dica „represintantii tieriei“, fiindu că tier'a e
un'a, era natiuni sunt mai multe. La acést'a unu de-
putatu magiaru, Bertanu, respunse: „că elu scie cum
că Romanii simtiescu ca si Ungurii, si cumcă aspira-
tiuni ca a le dlui Popa potu sè aiba Romanii cei im-
bracati in matașa si panura, dara nu poporulu celu
de omenia imbracatu in sumane si cioreci, carui-a
iniesiertu i se vorbesce despre Dacoromanie.“ Fru-
mosu si cu multa-demnitate respinse Vladu aceste
calomnie reuțacioșe, aretandu Unguriloru necesitatea
bunei intielegeri cu Romanii, care numai prin dre-
ptate egala se pote ajunge, era nu prin astfelu de
suspectări neincetate. Cu tote aceste, amendamen-
tulu romanu se respinse.

La 8 iuniu, deputatii romani, Babesiu, Maniu,
Vladu, Pop'a, Pascu, Buteanu propusera ca in locu
sè se dica „puntu de vedere magiaru,“ sè se dica
„puntu de vedere alu patriei.“ La acést'a Szalai,
renumitulu istoricu ungurescu, impută cu amaru
Romaniloru, că la tota ocașiunea provoca la natiuna-
litate, si in amendamentele loru nu vede de cătu apu-
cature de gramatica (irályi kifogások). Era Kalauz
Pál, provoca pre Romani sè-si retraga amendamen-
tulu, si mai bine sè se marturisesca pre sine de ungu-
ri (vallják magokat magyaroknak.) Vladu replică
„că-i cauta a se tienè de amendamentu, dupace vede
că li se contesta natiunalitatea.“ Eötvös, famosulu,
„promite că elu preste putiene d'ile are sè face o mo-
tiune in caus'a natiunalitățiloru. Nu acum e tempulu
de a se tratà acést'a cauza. Noi cu totii suntemu ce-
tatiani ai Ungariei, zise Eötvös, pentru aceea pre ni-
mine nu pote sè supere daca deosebitele sementie ale tie-
rei tote la olalta se numescu Natiunea magiara.“
Deci si in punctulu acést'a me dechiaru pentru ne-
schimbarea testului Adresei. „In fine Klauzalu dice
că „daca deputatii romani totu se mai tienu de amenda-
mentulu loru, apoi ei prin acést'a descepta propusu, că
voru sè se rumpa de cătra Natiunea magiara.“ —
Amendamentulu romanu se respinse.

La 10 iuniu, Sig. Popoviciu, deputatu romanu,
dice că cestiunea natiunalitățiloru in adres'a propusa
de Deák, e prea vagu, prea superficialu tratata, deci
face elu unu amendamentu in cestiunea natiunale in
termini mai espliciti, si anume: „Noi vremu a de-
chiarà prin o lege ca in patri'a nostra sè nu fia neci
o natiunalitate privilegiata, ci tote sè fia egale, pen-
tru ca fia care in asemenea mesura sè-si pota iubi
patri'a. Deci totu ce stă in legile nostre in contradic-
cere cu acést'a egalitate, vremu a radica, si pre bas'a
deplinei egalități de dreptu a acordà totororu natiu-
nalitățiloru totu ce ierta intregitate patriei comune.“
Sustienura acestu amendamentu, deputatii romani
Aureliu Maniu, Fauru si I. Popoviciu. La acést'a
Eötvös pune pre mes'a camerei motiunea ce anuncia-
se mai innainte. Era Vajay respunse, că „caus'a des-
binarei natiunalitățiloru n'ar' fi legile de la 1848, ci
guvernulu d'in Vien'a, si că in cătu tempu va stă
acestu guvernulu, impacarea nu e posibila.“ Se votă si
amendamentulu romanu se respinse.

La 11 iuniu, cu ocașiunea desbateri acelu
puntu d'in adresa in care e vorb'a despre unirea
Transilvaniei cu Ungari'a, Mihali, romanu de na-
scere, care inse tiene la acést'a unire, propuse largi-

rea baseloru legi electorale pentru Transilvani'a
intocmai ca si pentru Ungari'a. Elu inse fu aspru
combatutu de democratulu ungurescu Tisza. Dupa
aceea deputatulu romanu, Babesiu, propune o radi-
cala modificare a acelu punctu d'in adresa, in care se
pretinde contopirea Transilvaniei in tier'a ungure-
sca. Babesiu areta „că si cestiunea unirei Transilva-
niei, in ultima analysi, inca este o cestiune natiunale.
Areta ilegalitatea acestei pretensiuni, si dice că fia
chiaru de o suta de ori legale, ea este nedrepta fiind-
că nu o voru Romanii, si Romanii facu 2/3 d'in po-
poratiunea tieriei. Numai dupa ce Romanii voru fi
recunoscuti de natiune politica egale, numai atunci
voru potè tratà cu Ungurii despre Unire. Apoi li
aduce a minte ungriloru că, dieu, daca voru aud
Transilvanii cum se respecta in Ungari'a drepturile
cele mai sacre, drepturile natiunale, dupa ce voru
afi de cuvintele unguresci. ce se tienu aici, si prin
care se pretinde că, natiunalitatea romana nici odata
n'a fostu si nu este apesata prin legile unguresci, si cum-
că legile de la 1848 ar' fi asigurandu drepturi egale
pentru toti: apoi, dieu, putiena plecare voru potè sè
aiba pentru unire neconditiunata, si inca, lucru pre
fiescu, si mai putiena daca am vrè sè li-o impune-
mu prin fortia: si in adres'a propusa de d. Deák se
reclama unirea in termini cari nu escludu nici fortia.
Unirea nu ar' potè fi de cătu o legatura bilaterala intre
Ungari'a si Transilvani'a: acést'a dieta ca un'a d'in
partile contraente, nu pote sè fia judecature in
caus'a sa propria.“ Despre acestu cuventu, de cătu
care neci mai dreptu neci mai moderatu d'in diet'a
unguresca n'am auditu, „Pesti Napló“ dice, că a im-
plutu cu dorere anim'a fia căru patriotu, si de atât'a
intaritare, in cătu acést'a s'a simtitu sub totu cursulu
siedintiei, fiindcă cuventulu acelu trase la indoiele
legalitatea unirei Transilvaniei, si era o apriatu lovire
in integritatea patriei (nyilt támadás a haza integritá-
sa ellen).“ Propunerea d. Babesiu o sustienura Vladu
si Pop'a. Era Tisza li respunse intr'o maniera preste
tota mesur'a violenta si injuriosa pentru Babesiu si
Pop'a. Insu-si presedintele lu observă. Tisza intrebă
pre Babesiu, cine d'in Transilvani l'au incredintiatu
sè vorbesca in numele loru, elu asigură, că Romanii
n'ar' fi in contr'a unirei pentru că episcopulu roma-
nu, Lemeni, ar' fi fostu pentru unire, era po-
porulu ar' fi fostu numai amagitu prin intaritarile
agentiloru reactiunei d'in Vien'a, reactiunei ce acum
de nou si-ivesce capulu. . . Se votă si amendamen-
tulu romanu, injuratu daru nu refutatu, se respinse.
(Precum se intempla cu amendamentele deputatiloru
romani si in diet'a presinta R.)

Totu intru acea siedintia, Pop'a, la punctulu
undese vorbesce in adresa despre egalitate fără deose-
bire de natiunalitate si religiune propuse sè se adauga
„si de nascere.“ In acést'a propunere ungrui vediura
unu nedreptu atacu asupr'a aristocratiei celei gene-
rose, asupr'a casei magnatiloru. Bonis Samu respunse
„că cuvintele dlui Pop'a amiroșa a vienese.“ Era demo-
cratulungurescu, Tisza László pre langa alte ca-
lumnii adause că acést'a propunere ca si caus'a na-
tionalității ce ne'ncetatu se resuscita, nu pote avè
altu scopu decâtu turburarea tieriei „că elu, Tisza,
de altmintrea este incredintiatu că asemenea urmări nu
voru avè neci unu efectu la poporulu romanu, pentru
că acestu poporu a capetatu minte, si viu este Dum-
nedieulu maghiariloru, care va aperà de amicii cei
falsi nu numai pre membrii natiunalității magiare,
ci pre intrega natiunea maghiara sub care se intielege
cuprinsulu totororu cetatieniloru de ori ce natiuna-
litate.“ (Éta testulu originalu alu cuvintelor lui Ti-
sza: „Okult a nép többsége, él a magyarok Istene,
ki albarátitól megvédeni nem csupán a magyar
nemzetiség tagjait, hanem az egyetemes magyar nemze-
tet, mely alatt én e haza minden nemzetiségű polgárainak
összegét kívánom érteni.) Pop'a vediendu atât'a intarî-
tare si atât'e calumnie, pentru lucruri cari potemu
dice că inca sunt de putiena importantia, singuru si-
retrase amendamentulu.

Astu-feliu o partfra putienii dar' bravii Romani
cu Ungurii in aceste siedintie famose, d'in care de
nou ne incredintiaru că in diet'a unguresca a pro-
nuncià numele de Romanu insemneza a fi rebelu in
contr'a legi, insemneza a fi Daco-romanu, precum
li-o spuse Vértanu, a cere respectarea natiunalității
si egalitate fără osebire de nascere, insemneza a fi

*) A se vedè nr. 161, 162, 163, 164, 165 si 167.

reactionariu si comunistu, precum i injurâ Bonis si Tisa, insemneza a se rumpe de câtra monarcia, precum in fatia li-o imputara cu totii.

Spre a-i consolâ pre Romani, se scola Eötvös si propune numirea unei comisiuni de 27 membri, care si pana atunci candu diet'a completandu-se va fi competentă de a face legi, sê pregatesca lucrârile in caus'a nationalitatiloru. Inse cine este baronulu Eötvös? — Elu este celu mai neimpacatu si mai sistematicu dusmanu alu principiului egalitatii nationale. Vedi cârtile ce a publicatu, precum: '*Gleichberechtigung der Nationalitäten*'; a 19 század eszméi, s. a. Asiê dar' cestiunea s'a amanatu pana la completarea dietei prin unirea Transilvaniei, adeca pana ce se va desfiintia formula nationalitatei romana. Se pote satira mai amara! Si apoi chiar' daca acést'a comisiune nu va fi sor'a comisiunei de la 1790, care nici pana la 1848 nu-si terminase lucrârile, ce bine si ce dreptate se pote asteptâ de la majoritatea unguresca, séu magiarisata a acestei comisiuni!?

Blasiu, 25 nov. 1868.

Afaceri baserecesci.

Congresulu romanilor ortodocsi, ce s'a tîenutu in lun'a trecuta cu multu aparatu si splendore desclînata in Sabiu, amagî pre multi si d'între cei de facia, si d'între privitorii departati, si facû, ca ochii osteniti de privirea lustrului esternu sê nu observe.

De candu e Transilvania, „acést'a patria clasica a libertatii relegiosu“, nu s'a datu in sinulu ei neci una confesiune, ale carei afaceri baserecesci sê se fia regulatu prin articlii dietali in modulu acelu-a, in care vedemu regulate pre ale baserecei romane ortodocse prin Art. IX.

In Trannia diet'a tierii s'a multiamitu cu edicerea libertatii pentru relegiunea cutare.

Legelatiunea Tranniei de pana aci neci una data nu s'a ocupatu cu regularea ierarchiei ore-caici confesiuni, si cu atâtu mai pucinu a despusu vre-una data, cumu sê se compuna si convoce sinodele confesiuniloru recepte, si ce agende sê aiba ele.

D'in contra tote aceste se faceau de câtra incele baserecei respective, curatu dupa buna aflarea loru.

Ma ce asuprita erâ baserecei romana, si totu-si ierarhia si afacerile ei incai la aratare erâ lasate in libertatea strabuniloru nostri si nu se regulau prin articlii dietali, ci prin canone sinodali.

Vene anulu D. 1868 si cu elu se reversa preste baserecei romana ortodocsa in Trannia Art. de lege alu IX. de la Pest'a . . . lucrulu se pune in scena cu multa maiestria, barbatii cei mai eminenti ai confesiunii se aduna in Sibiu, si totu-si aparentia momitoria séu alte considerâri facu sê se pierdia de totu d'in vedere, cumu câ chiaru legea, ce d'in ratecire se cugeta pietr'a anghularia si garanti'a venitorului baserecei romane orientali d'in Trannia, in realitate este celu de antâiu ochiu alu catenei, ce se faurescu spre asierbirea ei, si un'a arma mai multu spre necicirea dreptureloru natiunei nostre.

Cunosceam resentiulu, ce voru produce cuventele nostre intru multi. Dar' ne rogâmu, ca nime sê nu ne condamne, inainte de ce ar' ponderâ lucrulu cu scrupulositatea cuvenita, spre care lucru sierbesca urmatoriele considerâri.

Afacerile baserecei romane ortodocse d'in Trannia s'au regulatu prin potestatea civile, nu prin cea ecleziastica, — si prin acést'a ele s'au supusu fluctuatiunei unui corpu legislativu, in care Transilvanii de confesiunea ace'a nu erâu reprezentati de câtu prin una frantura neinsemnata de deputati, séu pote chiaru numai prin unu singuru omu (d. Puscariu).

Cine va potè oprî pre diet'a pestana ca se nu revedia si schimbe Art. IX. candu si cumu-i va placè ei?

Pana candu romanii transilvani nu si-au datu invoirea loru la uniune, — si legea de uniune inca nu este lege deplena — nu este vetematoriu de interesele nationali a te imbracâ in legi croite si cusute de diet'a unei tieri, ce nu cunosce alta natiune de câtu pre cea magiara?

Potere-amu desfasiurâ si deduce lucrulu mai pre largu; potere-amu insîrâ si alte considerâri; dar' ne retienemu cugetandu câ cele indegetate sunt de ajunsu spre a indemnâ la mai multa precautiune intru unu obiectu asiâ momentosu si delicatu, cumu este a suferî séu chiaru a chiamâ pre statu sê se amestece in regularea treburiloru tale baserecesci.

Cumu purcede statulu, deca incepe a despune in lucruri de aceste, areta ordonantia ministrului Eötvös de la 10 aug. 1868, prin care se reguleza afacerile baserecesci, scolastice si fundatiunali ale Metropolitiei srba gr.-orientali.

Si cumu se apera cele-alalte confesiuni d'in Trannia si Tier'a ung. de amesteculu statului, areta mai de aproape propunerea facuta de Deák in conferentia, ce au tîenutu catolicii pentru a se contielege de modalitatea, dupa care sê participe si laicii la cele baserecesci.

Cu atâtu ne este mai semtita dorerea, candu vedemu urdîndu-se pasi, cari si baserecei unita se o arunce in pusetiunea precaria de a depende de la gratia dietei pestane.

Si apoi candu vedemu, câ pasii acesti-a se facu d'in doue pârti cu totulu opuse: d'in partea ministrului Eötvös carele ne rogatu de neme pune pre mes'a dietei pestane unu proiectu de lege pentru inarticularea Metropolitiei de Alb'a Julia si a Episcopatelor de Gherla si Lugosiu, — si a deputatoru Dobrzanski (rutenu d'in Ungaria) si Medanu (romanu d'in Chioru), cari in unire cu unu alu treilea pusera pre mes'a acelei-asi dietei unu proiectu de lege pentru a se conchiamâ congrese si in baserecei unita romana si rutena, — atunci ne stâ mentea pre locu si nu ne potemu esplicâ: de unde provene câ barbatii, ale caroru sentimente nationali sunt probate se iè initiativ'a spre a serbi si baserecei unita . . . si nu ne incumetâmu a dice alta, de câtu: cursele sunt fine, si câte una data se asedia cu atâta maiestria de scapa neobservate si de ochi de cei ageri.

Ne restringemu la baserecei romana unita. Ea n'a rogatu pre neme, sê-i articuleze Metropoli'a in diet'a pestana. De ce vene dara d. Eötvös cu proiectulu acelu-a? ca se faca unu bene beserecei nostre, séu câ se o incurce? De ar' amblâ sê folosesc baserecei nostre, ar' pote face in mii de moduri; dar' pana acum n'a facutu nimicu. Deci scopulu acelu articlu nu pote fi de câtu a inmultî incurcaturele nostre.

Baserecei nostra nu a rogatu pre neme, sê-i scozia articlii de la diet'a pestana, pentru ca sê castige dreptu a regulâ afacerile sale prin adunâri baserecesci compuse d'in preuti si laici.

D'in contra, baserecei nostra s'a consideratu pre sine a fi in pusetiunea faptica a dreptului acestui-a; pentru acea in sinodulu séu de la 11 aug. a otaritu, cum sê se asterna drumulu pentru conchiamarea sinodului compus d'in preuti si laici, — si in otaririle sinodului de la 11 aug. nu e nece vorba, ca lucrulu acelu-a sê se faca pendinte de la legelatiunea dietei pestane, pentru câ sinodulu nostru a tîenutu si va tîenè la drepturele baserecei si nu va dà ocaziune spre scuduirea loru prin amestecu nechiamatu.

Dupa tote aceste nu potemu, de câtu deplange smintel'a, prin care drepturile baserecei nostre sê necunoscu, si unu corpu nechiamatu se invoca spre a le regulâ, — nu potemu, amu dîsu, de câtu deplange o astu-feliu de smintela, mai vertosu candu ea se face de unde nu amu fi visatu. m. m.

Diet'a Ungariei.

Siedintia d'in 27 noemvre a casei deputatoriloru.

Presiedinte: Szentiványi, notariu: Csengery, d'in partea regimului ministrii: Horváth, Gorove, b. Eötvös si c. Andrassy.

Autenticandu-se protocolulu siedintiei trecute, presiedinte prenta petitiunea cetatii Pest'a pentru modificarea puntului 22 d'in proiectulu de espropriare; se va pertratâ d'odata cu proiectulu de espropriare.

Ernèstu Simonyi propune a se detiermuri ordenele agendelor sesiunei presinti (strigâri: s'a statoritu deja!) Mai departe ar' dorî, ca guvernulu se nu intardie a dà dietei actuali deslucirile cuvenite despre referentiele externe ale imperiului.

Somsiich spune, câ actele delegatiunei intre cari se afla si cele diplomatece, se voru impartî la tempulu séu intre membrii casei; altu-cum trebele externe sunt cause comuni, si asiê nu se tîenu de dieta.

Gavrilu Várady pune pre mes'a casei petitiunea mai multoru comune (rusesci) d'in Marmatia, cari ceru, ca partea de la Teke-haz'a pana la Sapentia a liniei ferate Dobricinu — Sighetu sê se cladesca d'a drept'a Tisei, ér' conformu proiectulu originalu — d'a stang'a Tisei (unde locuescu romani). — Se tramete comisiunei esmise in caus'a linielor ferate.

Trecundu-se la ordene, se continua pertratarea generale a cestiunei nationali.

Petru Mihályi. Onorata casa! Nu voiescu a intretienè pre tempu lungu atentiunea on. case, storsa deja prin consultârile de 4 zile asupr'a obiectului, ce este pro tapetu; voiescu numai a detiermuri puntulu, d'in care io purcedu in obiectulu cestiunei nationali, care este su discutune.

Fiindu obiectulu acestu-a chiaru la ordenele dilei, mi-voiu spune parerile, ce le nutrescu in privint'a lui, le voiu spune cu sinceritate patriotica, fâr' a me teme de vre-una suspiciunare.

Io credu, câ esistintia sentimentulu nationalu nu se pote trage la indoiela; adres'a prima a dietei d'in 1861 l'a amintitu deja, dîcundu: „Noi scimu, câ sentimentulu nationalu, ce se desvolta totu mai tare, merita a fi luat in consideratiune.“ Ide'a acést'a fu recunoscuta si in adres'a a dou'a a dietei d'in 1866, care apromise, câ voiescu a consolidâ tier'a prin indestulirea justa, ecuitabile si multumitoria a cetatieniloru de ori-co natiune séu confesiune ai patriei nostre.

Acestu-a este temelulu, care este a se ocupa d'in partea logelativei fatia cu cestiunea acést'a; — dreptu ace'a dupa modest'a mea parere, puntulu de purcedere alu acelorou deputati, cari traseru la indoiela esistintia si justetia sentimentulu nationalu, nu coresponde realitatii.

Io credu, câ in consultarile nostre a supr'a acestei cestiuni de mare inportantia pentru venitorulu patriei nostre, trebeu sê purcedemu cu sagacitate, incungiuandu ori-ce suspiciunare, si sê nu amintimu atari intentiuni afirmative, cari sunt necunoscutu in sinulu tuturoru patriotiloru adeverati.

Sum pre convinsu, câ sentimentulu nationalu este unulu d'între eflucsele organizatiunei constitutiunale de statu ce s'a facutu prin legile d'in 1848; — câ-ci abstragundâ de la alte impregiuari, dupa constitutiunea aristocratica, proportiunea numerica a celoru investiti cu drepturi politice erâ in favorulu magiariloru, — ér' in urm'a libertatii constitutiunali d'in 1848, basata pre egalitatea de dreptu civilu si politicu, mille cetatieniloru patriei fura inpartasite in favorulu drepturiloru constitutiunali; impregiuarea acést'a-produse apoi necesarmente pretinsiunile nationali si limbistece, si inmorarea acestor'a dupa parerea mea, n'ar' insemnâ alta, decâtu a face ne-possible esercerca drepturiloru constitutiunali pentru locuitorii nemagiari ai patriei acestei-a.

Astu-felu indestulirea pretinsiuniloru nationali nu pote fi altu-ce, de câtu aplicarea practeca a principiului de egalitate, care s'a intrudusu prin legile d'in 1848.

Intrepretandu astu-felu interesele nationali, esistintia si justitia loru nu se pote negâ, si in multumirea justa aloru nimene nu pote vedè periclu pentru patria chiar' asiê precum nu s'a indoiu nimenu; câ intruducerea principiului egalitatii de dreptu va fi unulu d'între factorii principali pentru promovearea prosperaiei spiretuali si materiali a patriei nostre.

D'in acestu punctu de vedere consideru io cestiunea nationala, care e su discutune, si acuma vine intrebarea, cari sunt in terminu, in intrulu caroru-a pretinsiunile nationali sunt in dreptu a fi recunoscutu de legali? — In privint'a acést'a io primescu principiulu espresu in adresele dietei, ca sê mergemu pana unde potemu fâra riscarea si vatamarea unitatii teritoriului si a guvernarii.

Credu, câ legelatiunea inca va urmâ cu consecintia principiulu espresu in adresele sale, si va face pentru indestulirea pretinsiuniloru nationali tote, câte i permite unitatea teritoriului si a guvernarii tierii. Dreptu-ace'a io dorescu recunoscerca legale a tuturoru pretinsiuniloru nationali cari nu colidu cu principiulu statoritu de legelatiune.

Inse, dupa parerea mea, proiectulu comisiunei centrali nu inplinescu misiunea acést'a. Nu aflâmu in acelu-a circumscrierea si statorirea precisa a principiului prevediutu in titlulu acelu-a; — nu se amintesco in acelu-a nationalitatea ca atare; principiulu egalei indreptatiri nu se observa in multe pârti ale acelu-a, cu tote, câ s'ar potè fâra vatamarea principiiloru statorite mai in susu.

Io credu, câ precisarea legale a ideei de nationalitate conformu concluseroru, facute in caus'a acést'a, este pasiulu consecinte alu legelatiunei.

Mai departe ce s'atinge de compatibilitatea pretinsiuniloru nationali cu unitatea guvernarii, proiectulu comisiunei centrali nu se estiude pana la puntulu, care ar' trebui sê lu ocupe.

Pentrucâ recunoscondu de una parte competintia limbii magiare la manipuliunea interna pentru organele superiori ale legelatiunei si guvernarii, asemenea pentru judecatoriele, ce se denumescu de guvernulu, ma primindu limb'a magiara de mediulocitoria intre juridictiuni, de limb'a manipuliunei interne in comitate, si in interesulu guvernarii, de una limba protocolara;

de alta parte inse credu a fi justa dorintia, ca juridictiunilo urbane si comitatense sê-si pota determinâ pre calea alegerei libere limbele sale protocolare si cele ale manipuliunei ordinare.

Dorescu, ca autoritatile subordonate juridictiuniloru, asemenea si autoritatile inalte si mai inalte baserecesci sê fie libere a-si defige limb'a consultârilor si a manipuliunei.

Aceste am fostu detoriu a le desfasiurâ conformu pusetiunei mele de deputatu, — aceste sunt, pre scurtu, parerile, cari am fostu norocosu ale spune si in siedintiele comisiunei esmise in caus'a nationala, fâra ca sê fie fostu luate in consideratiune d'in partea comisiunei.

Deci, fiindu-câ parerile mele nu convinu cu proiectulu comisiunei centrali, nu lu-potu primî.

Justh se incerca a spriginî proiectulu majoritatii magiare.

Rannicher descrie inportantia cea mare a cestiunei de pre tapetu si nega, câ proiectulu majoritatii ar' potè indestuli pe natiunile nemagiare; dreptu ace'a ar' dorî, ca diet'a unguresca sê nu perda tempulu indesiertu, cu caus'a acést'a, care numai tempulu o va potè deslegâ, ér' majoritatea dietei unguresci neci candu.

Madocsányi pledeza cu una logica pre marginita si cu nesce argumente cam oscure in favorulu proiectulu majoritatii.

Alexandru Romanu aperandu proiectulu deputatoru nemagiari, combate pe contrarii acelu-a.

Presiedintele roga pe vorbitori sê se restringa a vorbi numai la obiectu.

Stefanu Szilágyi ar' vol a spriginî proiectulu lui Deák.

Stojacicovici in una cuventare basata pe guminte firme sustiene proieptulu minorității.

Vincentiu Babesiu combate cu argumente ase d'in vietii practice proieptulu magiarilor. — Cuventarea vomu publică-o per extensum.)

Felicianu Czorda vorbesce pre langa proieptulu lui Deák.

Florianu Varga, Alesandru Bohatielu cav. **Puscariu** sustieniu proieptulu minorității; si doi d'iu urma nu concedu, ca conclusele aduse cauz'a nationale sê se estinda si asupra Transilvaniei, pentru că cestiunea uniunii inca nu este decisa. Cuventarile acestora-a le vomu publică la tempu sêu.)

Simeonu Papp, caruntulu popa d'in Maramuru, laptau de mama romana, nutritu cu prescure romanesce nu concede, că in tier'a acest'a aru esista o natiune romana ori serba etc. ci numai una, si acest'a e marea si glorios'a natiune magiara, pentru biala acestei-a s'a luptatu elu in tota vietii a lui, — si cuprinsu de indignatiune esperiendu, că unii curaja a incercă validarea pretinsunilor unoru natiuni, cari dupa scritit'a parere a dsale nu potu (?) sê existe in acesta tierra unguresca (!) (Astu-felu de represintante au stranepotii lui Dragosiu: potu fi manin cu elu!) Partenesce proieptulu celu fatalu alu lui Deák.

Apoi se face alegerea membrilor croati pentru comisiunea esmisa spre a censura d'fuariulu casei. Pertratara cauzei nationale se va continua mâine.

Cuventarea d. Dr. Alesandru Mocioni

tienuta in sied. dietei ung. de la 24 nov.

De ora-ce mi-am luat indrasnel'a sê asternu o contrapropunere, Onorat'a Casa sê-mi permita a o si motivă in contra testului de la comisiunea centrala.

Mi-pare reu că desfasiurarea parerilor mele nu pote fi asie de scurta, ca si a antevorbitorului, a binemeritatulu deputatu d'in cerculu centrala a orasiulu Pest'a, — de aceea vomu stimat'a atentiune a casei.

Pana a nu intră in materia, nu potu rotacé aceea dorinta sincera că, pre cătu de cu bucuria am inceputu diu'a de asta-di, totu asié de cu bucuria si spre multamire comuna sê si finimu — cu ajutorulu lui Ddieu — desbaterea acestui obiectu.

Marturisescu, On. casa, că voindu sê motivezu contrapropunerea mea, nu facu acesta fora de ore si care ingrigire, căci dupa desbaterile in sectiuni potu sê sciu deja cumcā prin acestu pasu alu meu facu opusetiune barbatiloru de statu atātu de emininti si de esperti; — nu potu face acest'a fără de ore si care ingrigire, candu ieu in socotintia acea desproporțiune ce esista intre greutatea problemei si intre slabele mele facultati. (Se audim !)

Cestiunea e seriosa, seriosa si de multa importantia, éra consecintiele ei nu se potu prevedé.

Importantiei acesti-a i este egala acea responsabilitate mare, carea cu tota greutatea se apesa asta-di pe fie-care deputatu; — si este consciintia viua a acestei responsabilitati, carea mi face de detorintia asternerea unei contrapropuneri.

O. casa! Se voru fi gasindu si de aceia — nu vreu se dîcu că in asta casa ci in tierra — cari de a dreptulu si neconditionatu nega că ar esista o cestiune de natiunalitate si cumcā ide'a natiunalitateri ar fi sositu si preste otarele tieriei nostre. Marturisescu că n'afu de lipsa a pasii cu argumente in contra acestora, căci nu mi-ar fi cu potintia se convingu cu argumente pre aceia, pre cari nu i potu convinge faptele, — de aceea motivarea mea o adresezu numai acelora cari remanescu esistinti'a cestiunei de natiunalitate si cari prin urmarea au si intentiunea a o deslegă.

Fiindu că parlamentulu se dîce infalibilu cătu e pentru forma, si inzestratu cu putere deplina, — de aceea in deslegarea acestei cestiuni, precum si in celalalte, pote alege intre doue căi, si adeca

ori că parlamentulu are de cugetu a deslegă cestiunea pre bas'a dreptatei,

ori că abstragendu de la dreptate, vre s'o deslege numai — nu voiu dîce: dupa volnicia, ci — dupa otarirea majoritateri purcosa d'in vointii ei libera. (Strigari: Dora n'o va deslegă dupa voia minoritateri !)

Casulu de in urma nu mi-este iertatu se lu-presupunu despre camer'a reprezentativa, si neci lu-voiu presupune; căci in acestu casu ar fi de prisosu ori-ce discutiune, de ora ce volnicia este nemarginita, in tocm'a poterii imaginarietate a omului, si asié e indaru a luptă cu argumente contra ei.

Dreptaceea voiu se credu cumca onorat'a casa vre sê deslege cestiunea pretensiunilor nationale pre bas'a dreptatei, intre marginile integritateri politice si teritoriale a tierii. Fiindu asié, deslegarea cestiunei depinde — in parerea mea — de la trei conditiuni principali.

Dreptulu este pururea efuinti'a esentiei pretensiuniloru, pentru cari esista acelu dreptu; de aceea la deslegarea acestei cestiuni conditiunea prima — in parerea mea — este: că sê aducemu la evidintia, cari sunt pretensiunile indreptate ce isvorescu d'in esinti'a ideii de natiunalitate ?

A dou'a conditiune principala la deslegarea cestiunei este aceea, că (ori-care ar' fi convingerea nostra in asta privintia, ori-cari ar' fi pretensiunile indreptate) se permitemu

ca aceste pretensiuni sunt la o natiune totu asié de naturali ca si la alta; avendu natura egala, naturalminte pretindu si scutu egal in fati'a legii, si astfelu sê li recunoscemu principiulu egalitateri.

A trei'a conditiune este conformitatea scopului. Asié trebuie se otarimu aci, că principiile odata primite sê nu remana o salute numai pre chartia, ci sê devina fapta pre cătu numai sê pote cu privire la relatiunile etnografice ale patriei nostre.

Avemu naintea nostra doue proiepte, vreu se dîcu trei. Aceste trei proiepte diferescu intre sine asié de tare in privintia bazei, direptiunei si scopului, principiile cuprinse in ele sunt atātu de contrarie, in cătu numai unu puntu de convenireau, numai intr'unu puntu sê intalnescu, si acesta este integritatea teritoriala si politica.

Ca sê me precepti mai bine, afu de lipsa a premite cumcā, conformu conditiuniloru ce le-am pomenitu, io la acestu obiectu facu distingere intre principiile fundamentali si principiile de conformitate. Aceste de in urma, se potu aplică in deselinite moduri, fără sê vina in contradicere cu egal'a indreptatire a natiunalitateru. Acesta o spunu d'in capulu loculu pentru ca sê nu fiu silitu la repetiri in decursulu vorbirii mele.

Sentiulu de natiunalitate este asié de vechiu ca si natiunile, éra acestea a buna sema voru fi atātu de vechie ca si insu-si genulu omenescu. Noua este numai ide'a de natiunalitate. De vomu invrednici de atentiune acele batalii si revolutiuni, alu căroru teatru fu Europ'a, desclinitu de la dieceniuulu alu treile alu seculu acestui-a; — de vomu considera miscamintele ce se petrecura in Grecia, Belgiu, Munteni'a si Moldov'a, Poloni'a, Rusi'a, Prusi'a si Germani'a, Scandinavi'a, Schleswig si Holstein, remanendu aici in patri'a nostra: nu se pote sê nu precepemu cumca aceste miscaminte tote, nu sunt alta de cătu efuinti'a unei ideii fundamentale, nu sunt alta de cătu aplicarea la timpu si la relatiuni locali a aceluia-si principiu fundamentalu, nu sunt alta de cătu singuratecele fractiuni d'in aceea-si unitate.

Fie ori cătu de diferitoriu singuratecele scene in acesta drama a strafomarii generali, fie ori cătu de contrarie in fondulu si in direptiunea si in scopulu ce caracteriseza singuratecele fase: esperiinti'a cotidiana ni-o spune că poporale Europei de căte ori nisuiu sê ajunga acusi pre bas'a dreptulu istoricu acusi pre bas'a dreptulu naturalu, ici cu medloce revolutiunarie, acum sub numirea de constituționalismu, apoi in aliantia cu puterea absoluta, candu prin egala indreptatire si alta data prin nedependintia si suprematia, — purure ide'a natiunalitateri le-a imbolditu, dorinti'a de a-si ascură esistinti'a si desvoltarea individualitateri nationale.

Acest'a este ide'a fundamentala a fie-carui miscamentu, acest'a este ide'a fundamentala a tuturor miscaminteloru căte se petrecu asta-di in Europ'a.

Afu de prisosu a desfasiură acest'a mai pre largu si a dovedu cu exemple, căci noi cu totii suntemu in foculariulu acestoru miscamente, — si procesulu reconstituirii imperiulu austro-ungurescu este o „camera obscura“ in carea cu fidelitate se oglindeza aceste aparitiuni de veri-ce colore si tendintia.

Dara, dacă esperiinti'a ne invetia că ide'a natiunalitateri nu este de cătu nisuint'a d'a ascură esistinti'a si desvoltarea individualitateri nationale; apoi de alta parte conceptulu natiunalitateri ne conduce necessariaminte tocm'a la acesta convingere.

Natiunalitatea, — fiindu universitatea omeniloru, pe cari originea, topograf'a, istori'a si prin urmare legamentulu limbei ii impreuna strinsu la olalta, carele cuprinde in sine simburile desvoltarii morali, si de orace aro consciintia despre acest'a, — d'in aceste cause este o persona, o persona juridica.

Acesta persona juridica, ca tote persoanele, si-are naturalminte interesulu sêu primu si celu mai santu, adeca sustinerea esistintiei sale proprie.

Deci subiectulu pretensiuniloru nationale in ordinea prima nu pote sê fie unu individuu sêu altulu, neci toti la olalta, ci numai natiunea ca atare. Nu sciu dacă in asta privintia voiu intimpină consentimentulu majoritateri d'in asta on. casa, dar' dacă s'ar' gasi de aceia, cari ar' crede cumca acest'a nu numai nu e bine ci e si periculosu, atunci s'ar' nasesc intrebarea: ore avemu noi puterea d'a impedece ?

In asta privintia afu de lipsa a esamină: cari sunt cauzele ideii de natiunalitate? — Eu destingu patru cauze, a nune doue esterne si doue interne.

De cause esterne consideru principiulu suveranității poporulu si principiulu de egalitate. Aceste-a au petrunsu la popore si n'au potutu remanē fora de influintia, căci natura interna a omulu lu-indemna spre imitatiune. Intre cauzele interne insăru progresulu celu mare pe terenulu culturii, de alta parte direptiunea democratica a constituționalismulu.

Cultur'a este aceea care stirnesce in omu consciintia, cultur'a (se audim !), a sternitu consciintia si in natiuni, si o desvolta neincetatu. Cealalta cauza jace in direptiunea democratica a constituționalismulu; candu de odata cu suveranitatea poporulu s'au prochiama si drepturile cardinalu ale individulu sêu libertatea individuala, a fostu neaparatu de lipsa a cercă o garantia pentru acest'a libertate, éra garantia nu s'a potut ugasi de cătu in egal'a indreptatire politica adeca in constituțiunea democratica.

Pre cătu tempu a domnit absolutismulu si constituțiunea feudala, poporulu si limb'a lui n'au fostu invrednicite de neci o consideratiune, pre cum dovedesce acest'a pre bine

esemplulu patriei nostre, unde o limba morta a fostu in stare sê sustiena unu statu aproape o miia de ani. Dar' in momentulu in care s'a prochiama indreptatirea egala, de locu ce poporulu i s'a permis influintia in desvoltarea vietii de statu, in acelu momentu ide'a natiunalitateri a aparutu pe terenulu luptelor pentru limba.

Dreptaceea, dacă ide'a de natiunalitate este efuinti'a unoru principie ce au strabatutu societatea nostra intrega si tota cultur'a nostra, este pre naturalu cumcā acea ideia numai asié am poté-o impedece, dacă am fi in stare se impedece-mu si se transformamu tote acele principie.

Nu m'asiu scl inchină ideii de natiunalitate, dacă indreptatirea ei ar fi numai o generalitate; dar — in parerea mea — indreptatirea ideii de natiunalitate contine posibilitatea libertateri individuale si posibilitatea desvoltarii genulu omenescu.

Idei'a de natiunalitate, precum dîsei, si-are o cauza in direptiunea democratica a constituționalismulu, dar — precum libertatea individuala si medloce desvoltarea individulu e cu potintia numai pe bas'a democratiei, totu asié de alta parte ide'a de natiunalitate este o conditiune premergatoria a democratiei. (Sgomotu.) Me rogu de iertare dar (S'audim !) democratia numai asié e binefactoria si posibila, dacă s'au cultivatu nu numai căti-va sêu multi, ci poporulu intregu in massa, dacă poporulu intregu e capace se foloscesca drepturile politice. (Adeveratu e !) Acum, on. casa! desi claselor mai avute e cu potintia a se califică prin cultur'a unei natiuni straine, mi se pare inse ca cultivarea poporulu in massa nu pote se fie de cătu natiunala, astfelu dara desvoltarea (cultivarea) natiunala este o conditiune premergatoria a democratiei.

(Va urmă.)

Cuventarea deputatulu Borlea

tienuta in siedintia d'in 25 noevmre a casei represintantiloru.

On. casa! Au trecutu 20 ani, de candu resunau prin tote anghururile tieriei insufletitoriele cuvinte: libertate, egalitate, fratietate.

De atunci, on. casa, s'au schimbatu in Austri'a, si prin acest'a si in Ungari'a multe forme de guvern si multe guverne, cari partea cea mai mare au manecatu, celu putiennu dupa propri'a lor afirmatiune, d'in principiile libertatii, egalitateri si fratietatii, si au vorbitu forte multu despre acestea; durere inse, că aceste frumoase idec, fără a caroru aplicare factica patri'a nostra nu pote fi nici odata mare, nici odata paciuita si nici odata fericită, cu privintia la natiunile nemagiare, cari locuescu acesta tierra in mare majoritate, au remasu totu-de-nu'a numai frase gole. Cu tote că facusem acesta trista esperiintia, si fără de a me numi optimistu, totu-si, — vedindu că on. casa in adres'a d'in 1866, indreptata, cătra maiestatea sa a promis deslegarea cestiunei nationale pre bas'a dreptatii si fratietatii; vedindu mai departe că in siedintia d'in 21 aprilu 1866 la pertratara amendamentulu, ce lu-presintasera 14 deputati romani la proieptulu pentru formarea comisiuniloru, deputatii magiari au dechiaratu, că cestiunea natiunala se va deslegă pre bas'a dreptatii reciproce, a ecuitatii si fratietatii; audindu totu atunci de la deputatulu Tisza că cestiunea natiunala pote nu se va deslegă nici odata conformu dorintiei deput. Babesiu, dar' se va deslegă de siguru spre indestulirea acelei natiuni de care se tiene si Babesiu, si fiindu că dechiaratiunea de atunci a deput. Tisza a fostu aprobata de intreg'a casa; — amu inceputu in cătu-va a speră, că cestiunea natiunala in adeveru se va deslegă conformu principiulu libertatii, egalitateri si fratietatii, si pre bas'a dreptatii si ecuitatii reciproce.

Vedindu inse pasii facuti pana acum pentru deslegarea cestiunei nationale, si pentru indestulirea dorintiloru indreptate ale natiuniloru nemagiare; vedindu elaboratulu comisiunei, si votulu separat alu deput. Deák, — cari ambele in principiu si esistintia nu diferescu intru nimicu unulu de altulu, ci numai in cuvinte si stilistica, pentru aceea aceste doue elaborate tiparite separat eu le consideru numai ca unulu; — vedindu tote aceste, si observandu că prin aceste se intentiuneza realizarea periculosulu principiu: că Ungari'a e numai si numai statu magiaru, si că in asta tierra poliglota natiunea si limb'a politica e numai si esclusivu cea magiara; — cu dorore trebuie sê esperiezu, că sublimel' idee de libertate, egalitate si fratietate, intonate de atâte ori in acesta on. casa, in punctulu deslegarii cestiunii nationale si cu privintia la noi sunt numai fabula, ca cea despre sierpele de mare, de care multi vorbescu si voiescu a vorbi multe, in fapta inse nu lu-au vedutu nici odata.

On. casa! Privindu la proieptulu de lege pentru deslegarea cestiunei nationale, amu ajunsu la doreros'a convingere, că acestu proieptu nu e basatu nici pre principiile libertatii, nici pre ale egalitateri si fratietatii, dar nici pre ale dreptatii si ecuitatii, si nu numai pre deputatii romani si pre natiunea romana nu-i indestulesce, dar nu indestulesce nici pre celalalte natiuni nemagiare, cari locuescu in mare majoritate in acesta tierra, pentru că in acestu elaboratu nu se face nici amintire despre recunoscerea natiunalitateri politice a acestoru-a, ci se esprime chiaru oprimerea limbei lor nationale, pre care d'insii o iubescu tocmă asié de ferbinte ca magiarii pre a sa, si pentru că acestu elaboratu decreteza supremati'a limbei si natiunei magiare preste celalalte limbe si natiuni.

Acestu proieptu nici nu pote indestulă pre natiunile nemagiare, pentru că, pre cum dîsei, acestu proieptu nu e basatu nici pre principiile libertatii nici pre egalitateri, nici pre ale fratietatii, pentru că

in contr'a dreptului naturii decreteza exclusiv numai limb'a si natiunea magiara ca cea politica in acesta tiera, si astu-feliu impune cu forti'a celorlalte limb'a si natiunitatea ma-giara, le impedeza prin urmare in dezvoltarea limbii si na-tionalitatii lor, si estu modu creeza pentru natiunea magia-ra, in detrimentulu celorlalte natiuni, unu privilegiu, care nu se pote aduce in consunantia cu ideele libertatii, egalitatii si fratietatii.

Proieptulu comisiunei nu e dreptu si d'in acea cauza, pentru ca creandu in favorea natiunii si natiunitatii magia-re, cu privintia la limba, unu privilegiu politicu exclusiv; pre celelalte natiuni le face sclavele acestei nedreptati si ace-stui privilegiu neoportunu, si pre candu natiunile nemagiare porta sarcinele publice ale tieiei in aceea-si mesura ca si ma-giarii, proieptulu de fatia pre natiunile magiare le eschide cu totulu de la drepturile si bineficiile limbii lor natiunale, séu li face parte d'in acele in mesura forte restrinsa.

Dar acestu proieptu de lege nu e nici ecutabilu, pen-tru ca neamintindu de recunoscerea politica a natiuniloru ne-magiare, cari facu majoritatea in tiera, si a caroru existintia, ca atari, o recunosec insu-si corpus iuris, pre cum a documenta-tu deput. Dobrzanski in modu nerefrangibilu, — li denega natiunitatea politica, pentru ca libertatea individuala, ce s'a rezervatu pentru noi, e unu corpu mortu, fara intielesu; prin acestu proieptu se intentiuneza, a ne impune cu forti'a limb'a si natiunitatea magiara, si a ne desbraca de caracterulu no-stru natiunale.

Fatia cu aceste fapte si dupa ce on. casa scie, ca depu-tatii natiunali si cu d'insii natiunea lor s'au luptatu totu-de-un'a, d'in tote poterile lor, pentru libertatea si egalitatea limbii si natiunei lor, ér' nu pentru libertate individuala, si fiindu ca dupa atate lupte, suferintie, si multa asceptare, na-tiunile acum se vedu insielate, crede ore on. casa, ca acestu proieptu de lege le va indestuli si paciul? si ore asigura-se pacea si fericirea tieiei prin acestu proieptu? Eu credu, ca lia-care d'intro dvostra e convinsu despre contrariu.

Totu asié poteti fi convinsi, ca tier'a nu va inflori nici nu va fi fericie, candu majoritatea locuitoriloru, séi snfere, si si-vede periclitatu celu mai sacru tesauru, adeca limb'a si na-tionalitatea; de aici numi neincredere se pote nasce intre natiuni, ca séu nu d'icu chiaru ostilitati.

Spre a documenta acest'a, nu e de lipsa a merge de-parte! sé aruncamu numai una privire la intemplamintele d'in 1848 si 1849. Lupt'a esacerbata si sangerosa, ce a decursu atunci intre cetatiani si natiunile d'in tiera, si tristulu resul-tatu pentru ambele parti documenteaza pre deplinu asertiunea mea. — (Sgomotu; ast'a nu se tiene de obieptu!) — Me rogu, aceste se tienu de obieptu, pentru ca sunt fapte. — Multi voiescu a atribui lupt'a de atunci reactiunei si camarilei, dar' ei sciu pre bine, ca acea lupta a fostu numai aperarea natiu-niloru in contr'a oprimerei natiunitatii si limbii lor; acea upta a fostu cu totulu naturala si a provenitu d'in impulsulu 'onservarei propie.

Prin urmare, daca voiti domniloru a vedé pre tote na-tiunitatitile, cari locuescu de sute de ani in acesta patria, nultiumite, fericite, si inspirate un'a catra alt'a de increderea i iubirea neincungiuravera, si daca voiti ca patri'a nostra sé ia mare si sé prospereze, apoi nu e numai consultu si nece-ariu ca, delaturandu-se proieptulu comisiunei, sé sa prime-ca proieptulu de lege redactatu prin deputatii romani si ser-i si presintatu d'in mandatulu acestoru-a prin deputatulu

Alesandru Mocsonyi, ci acest'a este una recerintia neincungiuravera, ca-ci pana ce celu d'antaiu nu multieme-sece nece decatu pre natiunile nemagiare, si prin urmare ar' produce fircari si nemultiamiri nenumerate, si ar' semené certe si discordie neinterrupte intre natiunitati, ba ar' ca-siuna chiar' ruinarea totale a tieiei, celu d'in urma nu elatina nece incatu existintia, integritatea si autonomi'a tieiei, con-tiene pretensiunile ecutabili si juste a le natiuniloru d'in pa-tria, si, devenindu lege, garanteza increderea imprumutata si iubirea fratiesca intre tote natiunile d'in patria, si, basatu pre principiulu libertatii si alu egalitatii, asecureza consoli-darea si fericirea patriei.

Acesti-a sunt totu atati-a factori, cari in interesulu vii-toriului si esistintiei secure a dulcii nostre patrie trebue sé-i avemu inaintea ochiloru si sé-i luamu de indreptariu in deslegarea cestiunei natiunali, daca voimu marirea si fericirea patriei.

Ca-ci desi sortea a surisu in mare mesura de doi ani in-coce natiunei magiare si multe d'in dorintiele sale s'au imple-nitu, in catu multi, orbiti de acestu succesu, voru dice si voru cugeta, ca avendu in mana sortea si pusetiunea lor, voru poté complana acesta afacere respective deslegarea ei, chiar' si fara de a considera dreptele pretinsiuni a le natiunitati-loru, acest'a ar' fi dupa parerea mea una procedere forte peri-culoasa si este forte necesariu si de doritu, ca sé se delature proieptulu comisiunei, si sé se deslege caus'a natiunitati-loru asié ca, la tempulu unei fortune séu nenorociri eventuali, tote natiunile sé aperse acesta patria frumoasa cu sacrificiulu si abnegatiunea unui fiu catra muma-sa dulce.

Dreptu ca Escelint'a sa d. cancelariu b. Beust, venin-du in 1866 d'in Sasoni'a la Vien'a, s'a pusu in fruntea guver-nului si a midilocitu implenirea multoru, ba dupa majoritatea dietei a toturoru dorintieloru magiare, inse sé nu perdemu d'in vedere ace'a ce ne-a invetiatu esperintia pre toti, ca gu-vernulu si politic'a d'in Vien'a sunt forte schimbaciose, mai schimbaciose decatu tempulu de prima-vera, si asié lesne se pote intempla ca, mai nainte séu mai tardu, prin pressiuni interne séu esterne, sé vina d'in care-va parte a lumei in lo-culu dlui Beust unu altu invetiatu si barbatu de statu, carele punendu-se in fruntea guvernului, va fi condusu de alte prin-cipie, va incercá pentru intarirea monarciei si pentru feric-rea poporeloru alte experimente, si Ungari'a va pati atunci ca-si biet'a Transilvania, adeca legile ei sanctiunate de acum se voru dechiará prin una simpla patente de nevalide, luandu afara fircsece diferitele legi relative la dările si sarcinele grele si chiar' nesuportabile, precum si la detoriele de statu; si apoi atunci vomu avé esperintia trista, ca constitutiunea d'in 1867 se va modifica cu totulu si va remané numai cu una parte, care amu fi pre aplicati a-o darui celui mai mare ini-micu alu nostru.

Aduceti-ve a minte, domniloru, Transilvani'a inca a avutu legile sale d'in 1863 si 1864, facute de diet'a sa si sanctiunate de principele séu; aceste lagi, prin machinatiuni si prin concursulu unoru consiliari de rea credintia se de-chiarara de nevalide prin una simpla patente. Natiunea ro-mana d'in Transilvani'a pentru fidelitatea si loialitatea sa neclatita catra tron si guvernu si pentru sacrificarea sange-lui séu, precum ni-a spus-a-o unu barbatu mare si potinte, s'a pusu la o parte, si s'a remuneratu in unu modu, care dieu nu este de invidiatu; cu tote ca eu nu voiu recunosec neci una data, ca legile facute de una dieta si sanctiunate sé se pota

desfintia prin una simpla patente, cu atatu mai putienu legi-le memorate a le Transilvaniei, cari nu numai in anele Ro-maniloru transilvani, ci si in a le toturoru Romaniloru d'in Austri'a sunt atatu de inradecinate, catu nece una patente nu le va poté terge de acolo neci una data. Si apoi, ace'a ce a patitu-o Transilvani'a in 1867, o pote pati, dieu, si Ungari'a in 1869 séu mai tardu.

Eu credu, onorabile camera, ca la deslegarea cestiunei natiunali nu trebue sé perdemu d'in vedere nece impregiurarea ce o atinsei, nece tempurile grele ce voru poté sé urmeze, ca-ci in casu de periclu va fi bine, daca tote natiunitatitile d'in pa-tri'a voru trai in pace perfecta si in confidentia si iubire fra-tiesca, si insufletite de libertatea comune, de sentiulu egalita-tii si alu fratietatii se voru lupta cu emulatiune pentru patria si libertate in contr'a ori-carui periclu, veni-ar' ori si de unde.

Dreptu ace'a, dupa ce proiectulu memoratu alu comi-siunei nu este basatu nece pre principiile libertatii, egalitatii si ale fratietatii, nece nu este sustienutu de dreptate si ecuitate, ba primirea lui, chiar' si numai principiale, involve una intentiune de magiarisare fortiaata, care caracterizeza preste totu acestu proiectu; dupa ce proiectulu comisiunei ar' poté fi numitu mai bine una lege gentru magiarisarea fortiaata a natiuniloru nemagiare; dupa ce nerespectarea si ignorarea drepteloru pretinsiuni a le natiuniloru si sgrumarea dreptu-riloru lor naturali ar' casiona una amaretiune dorerosa si ar' produce evenemintele triste d'in 1848 si 1849, cari aru fi una calamitate grea pentru tiera; d'in contra, dupa ce proiectulu de lege presintatu prin Alesandru Mocsonyi nu vatema neci decatu integritatea si autonomi'a tieiei, ci garanteza pre te-meulu egalitatii, libertatii si alu fratietatii esprese intr'insulu consolidarea, marirea, inflorirea si fericirea patriei; eu respin-gu pre celu d'antaiu si mi-dau votulu meu pentru alu depu-tatulu Alesandru Mocioni.

Catu pentru afirmatiunile domniloru deputati Bartal si Makray, ca unele natiuni nemagiare graviteza catra Roma-ni'a séu Domnedieu scie unde, sé mi-fia permis a reflecta, ca acesta suspitiunare nu este noua, ea s'a repetitu pana acum do mii si mii de ori, totu-de-una fara vre-unu temeiu solidu; acesta arma d'in caus'a folosirei ei dese atat'a s'a scirbatu, d'in caus'a vechimei ei atat'a s'a ruginitu, catu oá nu mai pote servi nece spre folosulu acelor-u, cari o intrebuintieza, nece nu pote causá stricatiune acelor-u, contr'a caroru-a se in-drepteza.

Era catu pentru suatulu, ce d. deputatu Bartal ni dede in cuventarea sa de eri, fiindu acestu snatu mai multu una ordinu alu unui dictatore pentru supusii séi, reflectezu numai atat'a, ca modulu, in carele se adresá catra noi d. Bartal, a fostu neparlamentariu.

In fine, eu vedu de lipsa a dechiará ca, la casulu neaste-ptatu, candu majoritatea ar' primi ca base a discussiunei spe-ciali séu proiectulu comisiunei séu pre celu alu lui Deák, nepotendu lua a supr'a mea responsabilitatea pentru conse-cintiele daunose si triste, si pentru ca, in impregiurările criti-ce ce voru poté sé urmeze, nimene sé nu-mi pota imputa, ca si eu am luat parte in confaptuirea acelei legi, — eu nu potu nece decatu si nece ca voiu lua parte in desbaterca spe-ciale.

Proprietariu, redactoru respundictoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.

Comunicatiunea drumurilor de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisior'a-Baziasiu.

De la	Vien'a	pleca la	7 ore 45 min. dem.	si la	8 ore — min. ser'a.
"	Posionu	"	10 " 24 " "	"	10 " 51 " "
"	Neuhäusel	"	1 " 23 " "	"	1 " 54 " nóptea
"	Pest'a	"	5 " 19 " d.m.	"	6 " 31 " deman.
"	Czegléd	"	7 " 54 " "	"	9 " 14 " "
"	Segedinu	"	12 " 12 " nóptea,	"	2 " 55 " dup. m.
"	Temisior'a	"	3 " 55 " dem.	"	7 " 47 " "
"	Jasenov'a	"	8 " 4 " "	"	*)
"	Beseric'a-Alba	"	8 " 40 " "	"	"
Sosescu in	Baziasiu	la	9 " 10 " "	"	"

*) De la Temisior'a la Baziasiu comunica numai odata.

Baziasiu-Temisior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a.

De la	Baziasiu	pleca la	5 ore 55 min. d. a.
"	Beseric'a-Alba	"	6 " 27 " "
"	Jasenov'a	"	7 " 6 " "
"	Temisior'a	"	10 " 40 " ser'a si la 7 ore 25 min. dem
"	Segedinu	"	2 " 26 " nóptea, 12 " 58 " diu'a
"	Czegléd	"	6 " 35 " dem., 6 " 21 " d. a.
"	Pest'a	"	9 " 55 " " 9 " 30 " nóptea,
"	Neuhäusel	"	1 " 52 " diu'a " 1 " 8 " sér'a
"	Posionu	"	4 " 48 " d. a. " 4 " 12 " dem.
Sosescu in	Vien'a	la	6 " 36 " " 6 " — " "

Jasenov'a-Oravit'a.

De la	Jasenov'a	pleca la	8 ore 30 minute demaneti'a.
"	Jam	"	9 " 12 " "
"	Racasia	"	10 " 12 " "
Sosescu in	Oravit'a	la	10 " 57 " "

Oravit'a-Jasenov'a.

De la	Oravit'a	pleca la	4 ore — minute dupa mediadi.
"	Racasia	"	4 " 45 " "
"	Jam	"	5 " 38 " "
Sosescu in	Jasenov'a	la	6 " — " "

Vien'a-Oradea-Mare.

De la	Vien'a	pleca la	8 ore — minute ser'a.
"	Pest'a	"	6 " 35 " deman.
"	Czegléd	"	9 " 27 " "
"	Püskök-Ladány*)	"	1 " 58 " dup. med.
Sosescu in	Oradea	la	4 " 38 " "

*) Cale laterale duce la Dobritiu, unde sosescu la 3 ore dupa mediadi.

Oradea-Mare-Vien'a.

De la	Oradea	pleca la	10 ore 6 minute demaneti'a
Sosescu in	Püskök-Ladány*)	"	12 " 48 " diu'a
"	Czegléd	"	5 " 41 " sér'a
"	Pest'a	"	8 " 37 " "
"	Vien'a	"	6 " — " demaneti'a.

*) Cale laterale vine de la Dobritiu.

Vien'a-Arau.

De la	Vien'a	pleca la	8 ore — minute ser'a.
"	Pest'a	"	6 " 25 " deman.
"	Czegléd	"	9 " 47 " "
"	Szolnocu	"	11 " 2 " "
Sosescu in	Aradu	la	5 " — " ser'a.

Aradu-Vien'a.

De la	Aradu	pleca la	10 ore 15 minute demaneti'a
"	Solnocu	"	4 " 22 " dupa mediadi.
Sosescu in	Czegléd	la	5 " 33 " "
"	Pest'a	"	8 " 37 " "
"	Vien'a	"	6 " — " demaneti'a

Vien'a-Paris.

De la	Vien'a	pleca la	4 ore 30 minute ser'a.
"	Salzburg	"	1 " — nóptea.
"	Monacu	"	5 " 45 deman.
"	Stuttgart	"	11 " 45 " "
"	Mühlacker	"	12 " 55 diu'a.
"	Carlsruhe	"	2 " 10 dupa méd.
"	Strassburg	"	5 " 25 " "
Sosescu in	Paris	la	5 " — demaneti'a.

Paris-Vien'a.

De la	Paris	pleca la	8 ore 35 minute ser'a.
"	Strassburg	"	8 " 57 " dem.
"	Carlsruhe	"	10 " 40 " "
"	Mühlacker	"	12 " — " diu'a.
"	Stuttgart	"	1 " 20 " dupa méd.
"	Monacu	"	8 " 30 " sér'a.
"	Salzburg	"	1 " 30 " nóptea.
Sosescu in	Vien'a	la	9 " 30 " deman.

Comunicatiunea posteloru.

De la Oradea-Mare la Clusiu, pleca in tote dilele la 6 ore 30 minute dupa mediadi, sosescu in Clusiu la 1 ora 30 minute dupa mediadi. Cale de 19 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 40 minute, costa 10 fl. 92 cr.
 " Clusiu la Oradea pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosescu in Oradea la 6 ore 40 minute demaneti'a.
 " Aradu la Sibii (prin Dev'a) pleca in tote dilele, la 7 ore sér'a, sosescu in Sibii la 2 ore 15 minute nóptea. Cale are 34 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 31 ore 15 minute, costa 20 fl. 2 cr.
 " Sibii la Aradu (prin Dev'a) pleca in tote dilele la 7 ore sér'a, sosescu in Aradu la 1 ora 45 min. nóptea.
 " Temisior'a la Sibii pleca in tote dilele la 6 ore deman. sosescu in Sibii la 1 ora 30 min. dupa mediadi. Cale de 36 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 31 ore 40 min., costa 20 fl. 44 cr.
 " Sibii la Temisior'a pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosescu in Temisior'a la 7 ore 40 minute sér'a.
 " Temisior'a la Orsiova pleca luni-a, marti-a, joi-a, si sambet'a la 6 ore demaneti'a, sosescu in Orsiova la 6 ore deman. Cale de 26 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 24 ore, costa 14 fl. 98 cr.
 " Orsiova la Temisior'a pleca dominec'a marti-a, mercuri-a si vineric-a la 6 ore sér'a, sosescu in Temisior'a la 6 ore sér'a in diu'a urmatória.

De la Temisior'a la Aradu pleca in tote dilele la 6 ore dem. sosescu in A. la 11 ore 45 minute diu'a. Cale de 7 mile, tiene 5 ore 45 min., costa 3 fl. 8 cr.
 " Aradu la Temisior'a pleca in tote dilele la 2 ore dupa mediadi, sosescu la 7 ore 45 minute sér'a.
 " Sibii la Clusiu pleca in tote dilele, la 3 ore d. m. sosescu la 9 ore 20 min. deman. Cale de 21 $\frac{1}{2}$ mile tiene 18 ore 20 min., costa 12 fl. 18 cr.
 " Clusiu la Sibii pleca in tote dilele la 5 ore dupa méd. sosescu la 11 ore 50 min. diu'a.
 " Sibii la Brasiovu pleca in tote dilele la 5 ore dupa méd. sosescu la 7 ore 25 min. deman. Cale de 18 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 14 ore 25 min., costa 10 fl. 36 cr.
 " Brasiovu la Sibii pleca in tote dilele la 7 ore sér'a, sosescu la 9 deman.
 " Sibii la Muresiu-Osiorheiu pleca luni-a, marti-a, vineri-a, si sambet'a la 7 ore sér'a, sosescu la 1 ora 5 min. d. m. Cale de 19 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 5 min. costa 10 fl. 78 cr.
 " Muresiu-Osiorheiu la Sibii pleca luni-a, marti-a, mercuri-a si sambet'a la 8 ore demin. sosescu la 2 ore 35 min. nóptea.